

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Готовність майбутнього фахівця з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій розглянуто як специфічну професійну характеристику особистості, що включає наявність професійно орієнтованих знань про комунікаційні технології та особливості ділової поведінки, уміння та навички спілкування, письмової та усної презентації наукового та практичного матеріалу, комплекс особистісних якостей, що забезпечать конкурентоспроможність і мобільність фахівця. У структурі готовності майбутнього фахівця з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій виокремлено такі структурні компоненти, як мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний та особистісний компоненти.

Ключові слова: структура готовності, майбутні фахівці з документознавства, професійна взаємодія, соціальні комунікації.

З позицій сьогодення одним з пріоритетних напрямів діяльності вищих навчальних закладів стає підготовка з формування особистості студента. Вища школа, з одного боку, сприяє оволодінню майбутніми фахівцями загальними вміннями, які зумовлюють їх життєздатність в суспільстві, з іншого боку, сприяє розкриттю і використанню особистісних якостей і спеціальних здібностей, які забезпечують ефективне виконання професійної діяльності, а також подальше самовизначення, самоствердження і самореалізацію особистості.

Вищі навчальні заклади, на думку Н. О. Якименко, “зобов’язані готувати до соціально-комунікаційних змін майбутніх бакалаврів, спеціалістів, магістрів документознавства та інформаційної діяльності, розвивати та стимулювати здатність оперативно й конструктивно здобувати новітні навички, підвищувати фахову компетентність та професійні компетенції” [5].

Визначені аспекти зазначеної проблеми окреслюють **мету статті**, яка полягає у висвітленні структури готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Основне завдання дослідження – здійснити теоретичний аналіз наукової літератури щодо структури готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Період навчання у вищих навчальних закладах для майбутніх фахівців з документознавства передбачає оволодіння системою основних ціннісних уявлень цієї професійної спільноти, оволодіння знаннями, уміннями та навичками, важливими для майбутньої професійної діяльності та успішного професійного старту. Система вищої професійної освіти повинна бути спеціально організованим середовищем, що включає різноманітність методичних засобів і педагогічних технологій, які забезпечують і детермінують

продуктивне формування професійного самовизначення і розвиток професійної самосвідомості майбутнього фахівця.

Проникнення нових інформаційних технологій у сферу управління створює передумови для кардинального оновлення змістовно-цільових і технологічних сторін навчання майбутніх фахівців з документознавства. Це призводить до перегляду кваліфікаційних характеристик фахівців у галузі електронного документообігу. Однією з ознак, на думку Р. А. Коканової, є готовність майбутніх фахівців з документознавства до використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності [3, с. 70].

Розглядаючи структуру готовності майбутнього фахівця з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, ми спиралися на теорію В. А. Сластьоніна і Л. С. Подимової.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутнього фахівця з документознавства виражає усвідомлене ставлення майбутнього фахівця з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій. Цей компонент є стержнем, навколо якого конструюються основні якості фахівця з документознавства, оскільки від того, чим мотивує фахівець з документознавства свою готовність до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, залежать характер його участі в інноваційних процесах, досягнуті результати в документознавчому забезпеченні управління.

У педагогічній практиці намагання майбутнього фахівця з документознавства можуть бути зумовлені різними мотивами (підвищення ефективності навчальної діяльності; спроби притягнути до себе увагу, отримати визнання тощо), справжню сутність яких з'ясувати буває нелегко, оскільки з часом вони можуть мінятися. Знання мотивів навчальної діяльності майбутніх фахівців з документознавства є важливим компонентом управління педагогічними інноваціями, які відбуваються у вищих навчальних закладах.

Мотиваційна готовність, сприйнятливість до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій є важливою для майбутнього фахівця з документознавства, оскільки лише мотивація, адекватна цілям професійної діяльності, забезпечує ефективну діяльність і саморозкриття особистості майбутнього фахівця з документознавства.

Мотивація особистості майбутнього фахівця з документознавства зумовлена його професійними інтересами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами. Вона проявляється як в усій його професійній життєдіяльності, так і в окремих ситуаціях, визначає його сприйняття зовнішніх подій і логіку поведінки.

Позитивну мотивацію майбутнього фахівця з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій засвідчує задоволення таких його особових і професійних потреб, як створення і застосування нового, підвищення професійної майстерності, подолання професійних труднощів.

Когнітивний компонент готовності майбутнього фахівця з документознавства виражає сукупність знань майбутнього фахівця з документознавства про етику й етикет службових взаємин, про етику ділового спілку-

вання. Його вирізняють обсяг знань (ширина, глибина, системність) і стиль мислення майбутнього фахівця з документознавства.

Тільки осмислене знання теоретичних основ професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій є передумовою успішного оволодіння студентом системою умінь, необхідних для здійснення цієї діяльності. Система таких умінь становить *процесуальний* компонент готовності майбутнього фахівця з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Фахівець з документознавства в сучасному розумінні є фахівцем у сфері управління інформаційними потоками, а тому ця спеціальність буде затребувана завжди і скрізь: на будь-якому підприємстві, в будь-якій організації незалежно від її сфери діяльності. На кожному підприємстві, в кожній комерційній і некомерційній організації існує свій архівний фонд (потік інформації), а отже, будь-яка організація потребує висококваліфікованого фахівця у сфері документаційної діяльності.

Випускники з фаху “Документознавство та інформаційна діяльність” зможуть працювати у таких установах, організаціях, службах: інформаційні центри (територіальні, галузеві та окремих підприємств і установ); служби діловодства, документаційного забезпечення управління, секретаріати, канцелярії, управління справами; інформаційно-аналітичні відділи (органів державного управління, банківських, податкових установ, органів статистики тощо); відділи науково-технічної інформації, патентні відділи підприємств, організацій; навчальні заклади (викладання дисциплін документознавчо-інформаційного циклу); фірми й агентства інформаційно-аналітичного спрямування; відділи маркетингу підприємств та організацій; кадрові служби тощо.

Випускники зможуть працювати на таких посадах: документознавець; менеджер інформації; аналітик інформаційних ресурсів; керівник/спеціаліст служби документаційного забезпечення управління адміністратор бази даних; головний адміністратор/адміністративний помічник; менеджер інформаційно-консалтингової фірми; референт/помічник керівника; менеджер з персоналу; архівіст; начальник/спеціаліст інформаційного агенства, керівник/спеціаліст служби науково-технічної інформації; викладач вищого навчального закладу або науковий співробітник; спеціаліст з інформаційно-бібліографічного обслуговування; організатор діловодства; спеціаліст з рекламно-інформаційної діяльності; офіс-менеджер.

Серед виробничих функцій і типових завдань, які повинні виконувати майбутні фахівці з документознавства у сфері соціальних комунікацій можна виділити такі: управління комунікаціями та інформаційними потоками в організації; розробка й інтеграція комунікаційних мереж; консультації керівників організації з питань інформаційної діяльності, інформаційних систем і ресурсів.

Особистісний компонент готовності майбутнього фахівця визначає професію фахівця з документознавства як професію, об'єктом уваги якої є

людина. Ця професія пов'язана з навчанням, вихованням, обслуговуванням і керівництвом. Перша особливість професії у сфері “людина – людина” полягає в тому, що головний зміст праці тут зводиться до взаємодії між людьми. Друга особливість професії цього типу – вона вимагає від людини ніби подвійної підготовки: 1) треба уміти встановлювати й підтримувати контакти з людьми, розуміти їх, розбиратися в їх особливостях; 2) необхідно бути підготовленим у тій або іншій галузі виробництва, науки, техніки, мистецтва тощо.

Організаторські здібності – це здібності до організаторської діяльності; включають комунікативні здібності, практичний розум, здатність активізувати інших, критичність, тактовність, ініціативність, вимогливість до себе й іншим, самовладання, наполегливість.

Н.А. Галеева визначає поняття “організаторські здібності студентів вищих навчальних закладів” як якості особистості, які дають їй змогу ефективно включати людей у будь-який вид діяльності, успішно коригувати дії усередині цієї діяльності, а також змінювати діяльність відповідно до поставлених цілей і умов, у яких вона протікає [1, с. 14].

Формування і розвиток організаторських здібностей у студентів вищих навчальних закладів припускає, на думку Н. Ж. Култаєва та Н. І. Джумасєва, вирішення таких завдань:

1. Вища освіта як соціальний інститут виконує економічну, соціальну й культурну функції. Для реалізації зазначених функцій у вищих навчальних закладах потрібно створення педагогічних умов, у яких можливе формування дисциплінованості, самостійності, ініціативності, працездатності, цілеспрямованості. Ці якості потрібні кожному студентові для реалізації себе і як фахівця, і як особистості в цілому.

2. Для створення педагогічних умов формування у студентів вищих навчальних закладів організаторських здібностей потрібні знання педагогом психологічних особливостей розвитку особистості.

3. На основі стратегії розвитку особистісного потенціалу студента освітній процес слід здійснювати з використанням технології концентрованого навчання, що передбачає комплексність використання форм, методів навчання з формування й розвитку у майбутніх фахівців самостійності, ініціативності, працездатності, цілеспрямованості та творчої активності.

4. Ідея досконалої особистості споконвіку була заповітною мрією нашого народу, органічною частиною його духовності. На цій основі слід формувати у студентів позитивні й подолати негативні риси характеру. До позитивних передусім відносяться: дисципліна, принциповість, цілеспрямованість, ініціатива, заповзятливість, стійкість та уміння долати труднощі. Серед негативних рис найчастіше доводиться стикатися з егоїзмом, брехливістю, грубістю та неповагою до старших.

5. Цілеспрямовано проводити роботу з розвитку організаторських якостей у студентів вищих навчальних закладів у процесі занять і прове-

дення різних заходів. Організувати спеціальні тренінги, ділові ігри з метою розширення знань про організаторську діяльність фахівців [4, с. 491].

Високий рівень розвиненості комунікативних здібностей працівника, на думку О. М. Горюнова, забезпечує реальний психологічний контакт з колегами, начальниками й підлеглими, подолання різноманітних психологічних бар'єрів, які виникають у процесі їх взаємодії, плідність їх міжособистісних взаємин, за допомогою яких поєднуються діловий і особовий рівні спілкування [2, с. 4].

Висновки. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності відображає наявність у майбутнього фахівця з документознавства бажання, потреби, мотивів до отримання знань, умінь і навичок професійної взаємодії у галузі соціальних комунікацій. Когнітивний компонент готовності є результатом пізнавальної діяльності. Рівень обізнаності майбутнього фахівця з документознавства визначають за обсягом його знань, які є необхідною умовою аналізу й вибору оптимальних способів вирішення професійних проблем відповідно до бачення студентом проблематики професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій. Процесуальний компонент відображає наявність професійних вмінь майбутнього фахівця з документознавства виконувати секретарські обов'язки й налагоджувати взаємини в колективі. Особистісний компонент готовності відображає наявність у майбутнього фахівця з документознавства професійно важливих якостей, зокрема здатності до роботи у сфері "людина – людина", організаторських і комунікативних здібностей.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Список використаної літератури

1. Галеєва Н. А. Формирование организаторских способностей студентов вуза во внеаудиторной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Надия Абдуллоевна Галеєва. – Красноярск, 2008. – 230 с.
2. Горюнова Е. М. Развитие коммуникативных способностей студентов технического вуза при обучении иностранному языку (На примере английского языка) : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Елена Михайловна Горюнова. – Тула, 2004. – 188 с.
3. Коканова Р. А. Формирование готовности специалиста – будущего документоведа к использованию информационных технологий в профессиональной деятельности / Р. А. Коканов // Человек и образование. – 2008. – № 4. – С. 70–75.
4. Култаева Н. Ж. Развитие организаторских способностей студентов высших учебных заведений / Н. Ж. Култаева, Н. И. Джумаева // Молодой ученый. – 2014. – № 9. – С. 491–493.
5. Якименко Н. О. Актуальні компетенції сучасності у підготовці бакалаврів із документознавства [Електронний ресурс] / Н. О. Якименко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.-com/28_-NPM_2013-/Pedagogica-/2_145239.doc.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2014.

Редчук Р. О. Структура готовности будущих специалистов по документоведению к профессиональному взаимодействию в сфере социальных коммуникаций

Готовность будущего специалиста по документоведению к профессиональному взаимодействию в сфере социальных коммуникаций рассмотрена как специфическая профессиональная характеристика личности, которая включает наличие профессионально ориентированных знаний о коммуникационных технологиях и особенностях делового поведения, умений и навыков общения, письменной и устной презентации научного и практического материала, комплекс личностных качеств, которые обеспечат конкурентоспособность и мобильность специалиста. В структуре готовности будущего специалиста по документоведению к профессиональному взаимодействию в сфере социальных коммуникаций выделены такие структурные компоненты, как мотивационно-ценностный, когнитивный, процессуальный и личностный компоненты.

Ключевые слова: структура готовности, будущие специалисты по документоведению, профессиональное взаимодействие, социальные коммуникации.

Redchuk R. The Structure of the Readiness of the Future Specialist of the Documentation to Professional Cooperation in the Field of Social Communications

Readiness of the future specialist of the Documentation for professional interaction in the sphere of social communications is considered by the author as a specific professional characteristics of the individual, including the presence of professionally oriented knowledge of communications technology and the features of Business Conduct, skills and communication skills, both written and oral presentations of scientific and practical material, complex personal qualities that will ensure the competitiveness and mobility specialist. Author in the structure of readiness of the future specialist of the Documentation for professional interaction in social communication identifies the following structural components, such as: motivational value component, cognitive component, a procedural component and a personal component.

The article stated that the period of study in higher education institutions for the future experts of the Documentation is characterized by the mastery of basic value concepts that are particular to this professional community, the acquisition of knowledge, skills and abilities that are important for future professional careers and successful professional start. The system of higher education must be specially organized environment that includes a variety of teaching tools and educational technologies that provide productive and dictate the formation of professional self-determination and development of the professional identity of the future specialist.

Penetration of new information technologies in the area of government creates the conditions for radical renewal of content-targeted and technological sides of the training of future specialists of the documentation.

Motivational value component reflects a willingness in the future specialist of the Documentation desires, needs, motivations to acquire knowledge and skills in the field of professional interaction in the field of social communications. Cognitive component of preparedness is the result of cognitive activity. The level of awareness of the future specialist of the Documentation is determined by the volume of its knowledge, which is a prerequisite for analysis and selection of the best ways to address professional issues in accordance with the vision of the student perspective of professional interaction in the field of social communications. Procedure component reflects the availability of professional skills of the future specialist of the Documentation perform secretarial duties and build relationships in the team. The personal component of readiness reflects the presence of the future specialist of the Documentation professionally important qualities, such as the ability to work in the field of "human" – "human", organizational and communication skills.

Key words: structure of readiness, future professionals of the documentation, professional interaction, social communication.